

Дусановський С. К.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ ЩОДО СПОЖИВЧИХ КОНТРАКТІВ

*Статтю присвячено розкриттю особливостей міжнародної підсудності справ щодо споживчих контрактів у контексті сучасного європейського та міжнародного правового регулювання. Проаналізовано історичні передумови становлення європейської політики у сфері захисту прав споживачів, простежено етапи інституціоналізації цього напрямку від початкового випадкового захисту до його перетворення на самостійну політику ЄС. Висвітлено ключові нормативні акти, що регулюють питання підсудності спорів зі споживчих договорів, а також розглянуто їхню взаємодію з нормами національних законодавств держав-членів ЄС. Систематизовано підходи Суду Європейського Союзу до тлумачення положень про спрямування діяльності підприємця на ринок держави проживання споживача. Узагальнено положення прецедентів *Asturcom*, *Rammer*, *Hotel Alpenhof*, *MBank* та інших, у яких розкрито сутність принципу захисту слабшої сторони у зобов'язаннях. Виявлено, що надання споживачу права вибору юрисдикції між судами місця його проживання та судами місця знаходження підприємця закріплює засадничий принцип рівності сторін у споживчих відносинах. Детально розглянуто новітні судові практики поза межами ЄС, зокрема рішення Верховного суду Ізраїлю у справі проти компанії *Agoda*, яким розширено сферу застосування національного законодавства про захист прав споживачів до іноземних корпорацій, а також британську практику після *Brexit*, представлену справами *Bitar v Banque Libano-Francaise Sal* та *Dooley v Castle Trust*, що засвідчили еволюцію підходів до визначення «спрямованості» діяльності підприємця у цифровому середовищі. На основі проведеного аналізу обґрунтовано, що міжнародна підсудність споживчих спорів має базуватися на поєднанні принципів автономії волі сторін та необхідності забезпечення ефективного захисту споживача як економічно слабшої сторони. Доведено, що сучасні тенденції цифровізації торгівлі зумовлюють потребу у гармонізації колізійних норм та механізмів юрисдикційного захисту в межах транснаціонального правового простору. У підсумку сформульовано висновок, що встановлення рівноваги між інтересами підприємця і споживача, закріплення гнучких правил вибору суду та права сприятиме підвищенню правової визначеності і довіри учасників міжнародних споживчих відносин.*

Ключові слова: міжнародна підсудність, міжнародна юрисдикція, справи за участю іноземного елемента, споживчі договори, споживчі контракти, права споживачів.

Постановка проблеми. Інтернаціоналізація суспільного життя, посилення міжнародного економічного співробітництва, міграція населення супроводжуються значним збільшенням кількості цивільних справ за участю «іноземного елемента». У зв'язку з цим важливого значення набувають правові питання визначення підсудності таких справ. Серед яких і справи щодо споживчих контрактів.

Зростання ролі електронної комерції, розвиток цифрових платформ і транснаціональних торговельних сервісів призводить до появи нових форм споживчих правовідносин, які виходять за межі однієї держави. У таких умовах особливої актуальності набуває питання ефективного захисту прав споживачів, які часто є слабшою стороною

у договірних відносинах із суб'єктами господарювання, зареєстрованими за кордоном. Проблема полягає в тому, що традиційні підходи до визначення міжнародної підсудності не завжди враховують специфіку споживчих контрактів, що може створювати труднощі для реалізації права на доступ до правосуддя.

Невизначеність або колізії у правовому регулюванні питань міжнародної підсудності можуть спричиняти ситуації, коли споживач змушений звертатися до суду іноземної держави, що фактично позбавляє його можливості захистити свої права через значні фінансові, часові та процедурні бар'єри. З іншого боку, підприємці прагнуть передбачуваності судових процедур і стабільності правового середовища, що вимагає чітких

критеріїв визначення компетентного суду. Таким чином, постає потреба у глибокому теоретико-правовому аналізі чинних норм міжнародного приватного права, які регламентують підсудність справ, що впливають зі споживчих контрактів. Важливо дослідити, наскільки ефективно національні правові системи, а також міжнародні договори, зокрема Брюссельська конвенція 1968 року, Регламент (ЄС) № 1215 / 2012 та інші акти, забезпечують баланс інтересів сторін і гарантують належний рівень захисту прав споживачів у міжнародних правовідносинах.

Отже, наукове осмислення зазначеної проблеми є необхідним для вдосконалення національного законодавства України у сфері міжнародної підсудності та його гармонізації з європейськими правовими стандартами, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня правової захищеності українських споживачів у глобалізованому правовому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародної підсудності справ щодо споживчих контрактів неодноразово привертало увагу українських дослідників, серед яких: Ю. Венгринюк [1], С. Вишновецька, Х. Кметик [2] та ін.

Разом з тим, наявні доробки мають переважно застарілий характер. Зокрема, у дисертаційній роботі Ю. Черняка здійснено ґрунтовний аналіз правової природи підсудності як інституту міжнародного приватного права, визначено її значення для забезпечення належного захисту прав учасників цивільних правовідносин з «іноземним елементом» [3]. Однак у зазначеному дослідженні питання споживчих контрактів розглядаються у контексті іншої наукової проблематики без урахування ключових тенденцій розвитку європейського та національного законодавства.

С. Вишновецькою та Х. Кметик було проаналізовано норми права ЄС, спрямовані на забезпечення балансу інтересів між споживачем і підприємець, а також окреслено ключові напрями адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Дослідниці наголошують на потребі посилення імперативного характеру норм, що захищають споживача, проте питання визначення міжнародної підсудності у таких справах залишаються поза межами їхньої уваги [2].

У свою чергу Ю. Венгринюк розглядає механізми диференціації колізійних норм щодо різних видів договорів, включно зі споживчими. Особливу увагу було звернено на принцип передбачуваності та стабільності правового регулювання,

що має визначальне значення для споживачів як слабшої сторони у правовідносинах із підприємцями [1]. Однак це дослідження не містить системного аналізу питань судової компетенції в контексті споживчих контрактів, що зумовлює необхідність подальшого наукового опрацювання цієї проблематики.

Таким чином, незважаючи на наявність окремих напрацювань, комплексне дослідження міжнародної підсудності справ, що впливають зі споживчих контрактів, залишається обмеженим. Відсутність узгодженого підходу до аналізу цього питання в умовах європейської інтеграції України вимагає подальших теоретичних і практичних розвідок, спрямованих на узгодження національного законодавства з *acquis* Європейського Союзу та сучасними тенденціями розвитку міжнародного приватного права.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути особливості міжнародної підсудності справ щодо споживчих контрактів.

Виклад основного матеріалу. Метою правил міжнародної спеціальної підсудності спорів, що впливають зі споживчих контрактів, є захист споживача як сторони, яка вважається економічно більш слабкою і менш досвідченою у юридичних і, зокрема, судових питаннях, порівняно з іншою стороною договору [3, с. 62]. Цікаво, що початковий захист споживача як слабшої сторони в ЄС розпочався як випадкова подія. Початковий Договір ЄЕС зосереджувався на створенні нових ринкових свобод на тодішньому Спільному ринку, з яким «добробут споживачів з'явився квазіавтоматично». Хоча багато європейських країн – і суспільства в цілому – мали певну форму правил захисту споживачів ще до появи політики ЄС, лише наприкінці 1960-х і на початку 1970-х років законодавство про захист прав споживачів стало соціальною політикою в національних законах багатьох країн. Нещодавно віднайдені свободи професійних партій призвели до того, що споживачі опинились перед іноземними торговцями, що вимагало регулювання. Під час Паризького саміту 1972 року ЄЕС визнав необхідність спільного підходу до споживчої політики, що призвело до резолюції Ради від 14 квітня 1975 року, яка «закликала інституції Співтовариств зміцнити та координувати заходи щодо захисту споживачів». Відповідно до Резолюції, захист споживачів є частиною мети ЄЕС щодо «покращення якості життя». У 1987 році споживча політика офіційно стала частиною стратегії внутрішнього ринку через включення того, що зараз називається

статтею 114 ДФЄС. В свою чергу, у 1990-х роках у Маастрихтську угоду було додано те, що тепер є статтею 169 ДФЄС, щоб гарантувати, що «Співтовариство сприятиме досягненню високого рівня захисту споживачів». Невдовзі після цього Європейський Суд у 1994 році офіційно визнав захист споживачів «однією з цілей Співтовариства». Howells називає це «автономною політикою щодо споживачів»: досягнення найкращого можливого захисту для споживача, незалежно від міркувань внутрішнього ринку. Через справу *Asturcom* Європейський Суд чітко дав зрозуміти, що захист споживачів є не лише «однією з цілей Співтовариства», але й метою державної політики. У цей період політика захисту споживачів була зосереджена на заохоченні споживачів купувати товари чи послуги в інших країнах шляхом створення мінімальних стандартів у Європейському співтоваристві. Як наслідок, «споживачі будуть більш охочі брати участь у транскордонних транзакціях, якщо вони можуть бути впевнені, що захисні правила будуть майже однаковими, де б вони не вибрали робити покупки». Передбачається, що споживач перебуває у слабшому становищі порівняно з професійною стороною, і, як наслідок, рівність між цими сторонами має бути відновлена [13].

Положення розділу 4 нині чинного Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012 [12] під назвою «Юрисдикція стосовно споживчих договорів», що складається з трьох статей, встановлює загальне правило розгляду спорів, що виникають із споживчих договорів: за правилами статті 18 споживач може подавати позови проти підприємця або за місцем знаходження споживача або за місцем знаходження підприємця на свій розсуд. Отже, принцип слабшої сторони в зобов'язаннях, закладений у п. 18 преамбули Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012, відображається в наданні споживачу права вибору підсудності спору. Проте, як влучно з цього приводу зауважують С. Вишновецька, Х. Кметик, ця норма не є імперативною, оскільки законодавець бере до уваги можливість проживання споживача в третій державі-члені на момент вчинення угоди і наступного подання позову до суду. У зв'язку з цим законодавець у ст. 19 Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012 встановлює випадки, коли може застосовуватись договірна підсудність. Регламент також встановлює імперативну норму стосовно іноземних компаній, які мають філії і представництва на території ЄС: згідно з пунктом 2 статті 17 Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012 у випадку, якщо споживчий договір укладено з підприємцем, в якого немає постійного місця знаходження в жодній

державі-члені ЄС, але є філія або представництво в одній з держав-членів, місце знаходження філії або представництва для цілей Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012 буде вважатись постійним місцем знаходження підприємця [2, с. 45–46].

Регламент «Рим І» [6] більш розширює матеріальну сферу дії та надає роз'яснення таким категоріям споживчих договорів, як пасивні споживачі. Ці нові елементи положення Регламенту «Рим І» взяті за аналогією зі ст. 15 Регламенту «Брюссель І» [12]. Так, згідно з п. (24) преамбули Регламенту «Рим І» щодо договорів за участю споживача колізійна норма повинна забезпечувати можливість зменшення спорів, пов'язаних із порушенням прав споживачів за укладеними ними договорами купівлі-продажу або договору про надання послуг, які є досить незначними, і враховувати розвиток методів дистанційної торгівлі. Необхідність відповідності з Регламентом «Брюссель І» вимагає, з одного боку, щоб було зроблено відсилання до поняття «діяльність, яка спрямована» як до умови застосування правила захисту споживача, а з іншого – щоб це поняття було об'єктом узгодженої інтерпретації Регламенту «Брюссель І», беручи до уваги той факт, що для застосування п. 1 (с) ст. 15 Регламенту «Брюссель І» недостатньо, щоб підприємство направляло свою діяльність у країну проживання споживача або в декілька країн, включаючи країну проживання споживача. Необхідно, щоб договір був укладений у межах саме цієї діяльності. Наприклад, один лише факт доступності веб-сайту не є достатнім для застосування ст. 15 Регламенту «Брюссель І». Необхідно також, щоб цей веб-сайт створював пропозицію до укладення дистанційних договорів та щоб договір був реально укладений на відстані будь-якими засобами. Щодо цього питання мова чи грошова одиниця, яку використовує веб-сайт, не має жодного значення. Споживачі повинні бути захищені правилами країни їх звичайного місця перебування, від яких не дозволяється відступати шляхом угоди за умови, що договір зі споживачем був укладений у межах підприємницької діяльності, здійснюваної підприємцем у відповідній країні. Аналогічний захист має бути гарантований і в тому випадку, якщо підприємець під час здійснення своєї підприємницької діяльності в країні, де має своє звичайне місце перебування споживач, усіма засобами направляє свою діяльність у цю країну чи в декілька країн, включаючи країну проживання споживача, і, виключно, якщо договір укладено в межах цієї діяльності підприємця (п. (25) преамбули Регламенту «Рим І»). Виходить,

що споживач може подавати позов не тільки в суд країни офіційного місця перебування відповідача, а й до суду за місцем свого перебування, при тому, що позови до споживача, навпаки, можуть подаватися виключно до судів країни проживання споживача (відповідно до ст. 15 Регламенту «Брюссель I») [1, с. 188–189].

Зауважимо, що згідно рішення Суду ЄС (CJEU) у справі «MBank» зазвичай вважалося, що звичайне місце проживання споживача на момент укладення договору відповідає чинному законодавству. У вказаній справі, натомість, суд постановив, що значення має звичайне місце проживання споживача на момент звернення до суду [5].

Важливі наслідки для юридичних питань про іноземну юрисдикцію в споживчих контрактах має рішення Верховного суду Ізраїлю. Так, у справі щодо компанії Agoda, зареєстрованої в Сінгапурі, Верховний суд виніс рішення, яке стосувалося цифрової платформи бронювання подорожей. По суті справи було встановлено, що користувачі веб-сайту мають можливість переглядати веб-сайти на івриті та оплачувати відповідні послуги в ILS (Новий шекель, національна валюта Держави Ізраїль). Однак, коли Agoda показує кінцеву ціну бронювання клієнтам в Ізраїлі, вона не включає ПДВ, що є порушенням положень Ізраїльського закону про захист прав споживачів. Як наслідок, у травні 2018 року позивачі подали клопотання про визнання колективного позову проти Agoda. Свої аргументи на захист Agoda базувала, зокрема, на тому факті, що відповідно до умов використання відносини між сторонами регулюються законодавством Сінгапуру. Суд відхилив заяву, подану від імені Agoda, на дозвіл оскаржити рішення про визнання позову як колективного. Він також встановив обов'язкові рішення, які розширюють застосування ізраїльських законів про захист прав споживачів на іноземні корпорації. Суд зазначив, що щодо вибору права немає підстав для розмежування між індивідуальними і колективними позовами. При цьому, Верховний суд постановив, що застереження про вибір права, яке застосовує іноземне право в обхід переконливих положень споживчого права, є дискримінаційним застереженням у стандартній формі договору. Крім того, було постановлено, що у відносинах між глобальними корпораціями, які діють в Ізраїлі, та невеликими клієнтами (тобто приватними споживачами та малими підприємствами) пункт про вибір права, передбачений у стандартній формі договору, не має переважати над ізраїльськими правилами щодо вибору права. Таке

застереження є недійсним, і закон не вимагає від замовника доводити, що іноземне право саме по собі є дискримінаційним. У своєму рішенні Верховний суд підкреслив, що як тільки суд визнає положення про вибір права дискримінаційним, тим самим визнаючи стандартну форму договору недійсною, його подальше відображення в умовах використання веб-сайту може, як таке, становити дію, спрямовану на введення в оману клієнтів. Це визначення встановлює незалежну підставу для позову в Ізраїлі виключно на тій підставі, що застереження про вибір права перешкоджає клієнтам користуватися своїм законним правом.

Іноземні корпорації, які обумовлюють вибір іноземного права, коли їхня діяльність спрямована на ізраїльських споживачів, повинні брати до уваги рішення Верховного суду Ізраїлю. Іноземні корпорації, які вирішили зберегти положення про свою іноземну юрисдикцію, піддаються значному ризику. Верховний суд Ізраїлю постановив, що застереження про вибір права в споживчій угоді, яке змушує клієнтів подати позов згідно із законодавством іншої країни, є недійсним згідно із законодавством Ізраїлю у випадках, коли ізраїльське право застосовується до спорів відповідно до ізраїльських правил вибору права. Застереження щодо вибору закону є недійсним не лише тому, що воно має перевагу над обов'язковими положеннями ізраїльського закону про захист прав споживачів, а й тому, що воно є дискримінаційним застереженням у стандартній формі договору. У світлі цього рішення компанії, які звертаються до ізраїльської аудиторії, повинні вивчити положення своїх умов використання або комерційних угод. Це допоможе гарантувати, що положення, передбачені в них, не матимуть переваги над переконливими положеннями закону в Ізраїлі [10].

Цікавим також видається питання міжнародної підсудності справ щодо споживчих контрактів у контексті Brexit. Так, у справі *Bitar v Banque Libano-Francaise Sal* [4] Суд розглянув нові положення про захист споживачів після Brexit, які замінили подібний захист, що міститься в переробленому Брюссельському регламенті, і постановив, що власник рахунку мав право подати до суду на ліванський банк в Англії, незважаючи на те, що відповідна банківська угода містила положення про юрисдикцію на користь судів Бейрута. Позивач («Bitar») був британцем, який проживав в Англії. Відповідачем був ліванський банк («BLF») зі штаб-квартирою в Бейруті. Відповідно до провадження, розпочатого 5 лютого 2021 року (тобто після закінчення перехідного

періоду Brexit), Bitar вимагав виплати грошової суми, яка, як стверджується, є залишком на його кредитному рахунку на спільному рахунку з BLF, разом із відшкодуванням збитків за ймовірне невиконання повернути цю суму на його вимогу. Він хотів порушити справу в Англії, щоб уникнути потрапляння грошей у пастку банківської системи Лівану; BLF намагався заплатити Bitar за допомогою спеціальної форми банківського чека, виданого Ліванським центральним банком, який не можна було внести на рахунок за межами Лівану. Депозити в доларах США, які таким чином застрягли в банківській системі Лівану, у розмовній мові називають «лоллари». Bitar подав заяву та отримав дозвіл на обслуговування за межами юрисдикції Лівану. BLF подав заяву про скасування Наказу про надання такої послуги. Заяву відхилили, але магістр продовжив час для заяви, яка оскаржує юрисдикцію англійського суду. 21 вересня 2021 року ця заява надійшла до Майкла Кента, який займає посаду заступника судді Високого суду.

Питання, яке потрібно було вирішити, полягало в тому, чи BLF «скеровував» свою комерційну діяльність в Англію, і відповідна банківська угода підпадала під сферу такої діяльності, так що це був «споживчий договір» для цілей другої частини частини (с) визначення в розділі 15Е (1). BLF стверджувала, що не спрямовувала свою комерційну діяльність на Англію, але не заперечувала, що Bitar уклала контракт як «споживач».

Розділ 15Е (2) CJJA передбачає, що, тлумачачи розділи 15А-Е, Суд повинен враховувати (але не бути зобов'язаним застосовувати) судову практику ЄС, яка була застосовна до закінчення перехідного періоду Brexit. Сторони погодилися, що необхідні вказівки були надані Судом ЄС у справі *Pammer v Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG; Hotel Alpenhof GesmbH v Heller* [2011] 2 All ER (Comm) 888 [11], де Суд ЄС постановив, що необхідно визначити «у випадку контракту між продавцем і конкретним споживачем, чи були до укладення будь-якого контракту з цим споживачем докази того, що торговець планував вести справи з споживачами, які проживають в інших державах-членах, включаючи державу-член постійного місця проживання цього споживача, в тому сенсі, що він мав намір укласти договір з цими споживачами». Сам факт того, що компанія мала веб-сайт, з яким можна було ознайомитися в усьому світі, сам по собі не був достатнім, але Суд Європейського Союзу надав невичерпний перелік характеристик, які окремо чи в поєднанні могли

б продемонструвати, що дана компанія «скерувала» свою діяльність до держави-члена постійного місця проживання споживача, включаючи: по-перше, міжнародний характер діяльності, про яку йдеться (наприклад, певна туристична діяльність); по-друге, зазначення телефонних номерів з міжнародним кодом; по-третє, використання доменного імені, відмінного від імені держави-члена, в якій засновано бізнес, або використання нейтральних доменних імен верхнього рівня, таких як «.com» або «.eu»; по-четверте, згадка про міжнародну клієнтуру, що складається з клієнтів, які проживають у різних державах-членах; по-п'яте, чи дозволяє веб-сайт клієнтам використовувати іншу мову або іншу валюту.

Суд ЄС також постановив, що з боку бізнесу повинен існувати намір спрямовувати свою діяльність на відповідну державу-член, але «це може бути посиленням як на явний намір продавця, так і на його фактичний чи суб'єктивний намір». Суд у справі Bitar постановив, посилаючись на рішення апеляційного суду у справі *Merck KGaA проти Merck Sharp & Dohme Corp & ors* [9], що перевірка була об'єктивною, і що докази «дійсного наміру» не були необхідною складовою (хоча це може допомогти у вирішенні питання).

Інший відповідний принцип прецедентного права ЄС [8], на який посилався Суд, полягав у тому, що існування причинно-наслідкового зв'язку між укладенням споживачем відповідного контракту з продавцем і маркетинговими стратегіями, спрямованими на провадження комерційної діяльності у місці проживання споживача, не є визначальним.

Разом з тим, у справі *Dooley & ors проти Castle Trust & Management Services Ltd2* [7], навпаки, Суд визначив, що еквівалентний критерій згідно з Брюссельською конвенцією 1968 року (застосовується між Великобританією та Гібралтаром) не було дотримано. Обидва випадки містять корисне резюме принципів, які застосовуються для визначення того, чи комерційна чи професійна діяльність «спрямована» до певної юрисдикції.

Висновки. Отже, можна підсумувати, що споживач може подавати позови проти підприємця або за місцем знаходження споживача або за місцем знаходження підприємця на свій розсуд. Такий підхід базується на принципі визнання споживача слабшою стороною, що зводиться до надання споживачу права вибору підсудності спору. Проте ця норма не є імперативною, оскільки законодавець бере до уваги можливість проживання споживача в третій державі-члені на момент вчинення угоди

і наступного подання позову до суду. У зв'язку з цим встановлюються випадки, коли може застосовуватись договірна підсудність. Оскільки, безперечно, споживачі будуть більш охоче брати участь у транскордонних транзакціях, якщо вони можуть бути впевнені, що захисні правила будуть

майже однаковими, де б вони не вибрали робити покупки.

Насамкінець, зауважимо, що особливості міжнародної підсудності справ щодо споживчих контрактів потребують подальшого наукового переосмислення.

Список літератури:

1. Венгрия Ю. Спеціальні правила для окремих видів договорів у колізійному праві європейського союзу. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 1(11). С. 193–197.
2. Вишновецька С. В., Кметик Х. В. Колізійно-правові аспекти захисту прав споживачів за законодавством Європейського Союзу. *Форум права*. 2014. № 4. С. 43–47.
3. Черняк Ю. В. Інститут підсудності в міжнародному приватному праві країн Європейського Союзу та України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2006. 187 с.
4. Bitar v Banque Libano-Francaise SAL (16 January 2023). *Bailii* : website. URL: <http://knyvet.bailii.org/ew/cases/EWHC/KB/2023/17.html> (last accessed: 18.10.2025).
5. Case C.,98/20 mBank S. A. v PA [2020] ecli:EU:C:2020:672 para 36. Суд Європейського Союзу. Люксембург, 2020.
6. Consolidated text: Regulation (EC) N o 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I., *European Union* : website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/593> (last accessed: 18.10.2025).
7. Dooley & Ors v Castle Trust & Management Services Ltd [2021] EWHC 2682 (Comm) (Oct 13, 2021). *Casemine* : website. URL: <https://www.casemine.com/judgement/uk/617248b05e6c5d879b52ff7c> (last accessed: 18.10.2025).
8. Emrek v Sabranovic (Case C.,218/12). *InfoCuria. Case-law* : website. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143184&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6366481> (last accessed: 18.10.2025).
9. EWCA Civ 1834. Case No: A3/2016/1428 and A3/2016/1442 [2017]. *Bailii* : website. URL: <http://knyvet.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2017/1834.html> (last accessed: 18.10.2025).
10. Israeli Law Prevails Over Foreign Jurisdiction Clauses in Consumer Contracts. *Lexology* : website. June 16 2024. URL: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b_93e3_230-b4a2-43dd-9be4-3da71b4d7036 (last accessed: 18.10.2025).
11. Joined cases C-585/08 and C-144/09. *InfoCuria. Case-law* : website. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=83437&doclang=en> (last accessed: 18.10.2025).
12. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast). *European Union* : website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32012R1215> (last accessed: 18.10.2025).
13. Schmitz B. Rethinking the Public Interest in Consumer Protection: A Critical Comparative Analysis of Article 6 Rome I, Regulation. *European Journal of Comparative Law and Governance*. 2022. №9(2). P. 210–235.

Dusanovskyy S. K. THE FEATURES OF INTERNATIONAL JURISDICTION OF CASES CONCERNING CONSUMER CONTRACTS

The article is devoted to revealing the features of international jurisdiction of cases concerning consumer contracts in the context of modern European and international legal regulation. The historical prerequisites for the formation of European policy in the field of consumer protection are analyzed, the stages of institutionalization of this direction from the initial incidental protection to its transformation into an independent EU policy are traced. The key regulatory acts regulating the issue of jurisdiction of disputes under consumer contracts are highlighted, and their interaction with the norms of national legislation of the EU member states is also considered. The approaches of the Court of Justice of the European Union to the interpretation of provisions on directing the activities of an entrepreneur to the market of the consumer's country of residence are systematized. The provisions of the precedents of Asturcom, Pammer, Hotel Alpenhof, MBank and others are summarized, which reveal the essence of the principle of protection of the weaker party in obligations. It is found that granting the consumer the right to choose jurisdiction between the courts of his place of residence and the courts of the entrepreneur's location enshrines the fundamental principle

of equality of parties in consumer relations. The latest case law outside the EU is examined in detail, in particular the decision of the Supreme Court of Israel in the case against Agoda, which expanded the scope of application of national consumer protection legislation to foreign corporations, as well as British practice after Brexit, represented by the cases of Bitar v Banque Libano-Francaise Sal and Dooley v Castle Trust, which demonstrated the evolution of approaches to determining the “direction” of an entrepreneur’s activities in the digital environment. Based on the analysis, it is substantiated that international jurisdiction of consumer disputes should be based on a combination of the principles of autonomy of the parties’ will and the need to ensure effective protection of the consumer as the economically weaker party. It is proven that modern trends in the digitalization of trade determine the need for harmonization of conflict of laws rules and mechanisms of jurisdictional protection within the transnational legal space. As a result, the conclusion was formulated that establishing a balance between the interests of the entrepreneur and the consumer, establishing flexible rules for the choice of court and law will contribute to increasing legal certainty and trust among participants in international consumer relations.

Key words: *international jurisdiction, international jurisdiction, cases involving a foreign element, consumer contracts, consumer contracts, consumer rights.*

Дата надходження статті: 18.10.2025

Дата прийняття статті: 10.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025